

BESZÉLGETÉS HAJDU SZABOLCCSAL

„Lendületből akartuk megcsinálni”

SZALKAI RÉKA

„EZERFÉLEKÉPPEN LEHET FILMET, SZÍNHÁZAT CSINÁLNI: KIZÁRÓLAGOS UTAK NINCSENEK.” HAJDU KIS KÖLTSÉGVETÉSSEL ÉRT EL NAGY SIKERT.

Hajdu Szabolcs filmje, az *Ernellák Farkaséknál* nyerte idén a fődíjat Karlovy Varyban, de a közönség körében is nagy sikert aratott az alkotás. Hajdu a helyszínt és a díszleteket is a minimálisra csökkentette, azáltal, hogy egyetlen egy térben – a saját lakásában – forgatta le a mai világunkra oly jellemző problémakörökkel foglalkozó kamaradramáját, melyben az egyik főszerepet is ő alakítja (Hajdu színészi teljesítményét szintén Kristály Glóbuszal díjazták a cseh fesztiválon). Hajdu Szabolccsal Karlovy Varyban beszélgettünk.

• *Honnét jött az Ernellák Farkaséknál ötlete?*

A Maladype színházból kért fel Balázs Zoltán, rendezzek nekik darabot. Szabad kezet kaptam, én pedig rögtön jeleztem számára, hogy saját szöveg lesz. Ketten jöttek a színházból, a többi szereplőt én hoztam. Minden munka elején felteszünk magunknak néhány fontos kérdést: Miért csináljuk? Miért lépünk ki idegen emberek elé? Pénzért? Mi a cél? Szórakoztatás? Sokkolás? Provokáció? A tehetségünk fitogtatása? A közös metaszéspont végül az lett, hogy szeretnénk megosztani a közönséggel néhány személyes tapasztalatot a hétköznapjainkból. Gyereknevelés, párkapcsolati kérdések. Ezekről a témákról mindenkinek volt mit mondania. Nézzük meg, mi az, ami velünk történik, mi az, ami meghatározza a mindennapjainkat? Mi volt például tegnap 10 és 12 óra között? Erről hitelesen, első kézből tudunk számot adni. Ugyanakkor a film nem a mi történetünk feleségemmel, az egyik főszerepet

is játszó Török-Illyés Orsolyával: mások elbeszéléseiből sokkal többet tettünk bele, valójában mindent, ami akkoriban a környezetünkben volt és illett a történet egészébe.

• *Gondolom, a közönség is gyorsan rá tud erre kapcsolódni...*

Igen, úgy tűnik. Másodpercre pontosan, ugyanazt a hatást keltette a történet itt Karlovy Varyban, az 1200 fős auditoriumban is, mint otthon az 50 nézőt számláló színházi közönség előtt. Globális minden: ugyanazokat az ösvényeket járjuk, ugyanolyan hülyék vagyunk mindenhol, ugyanazokba az akadályokba ütközünk és ugyanazok a kételyek gyötörnek bennünket az emigráció kérdéséről kezdve a családi csetepatéig.

• *Hogyan alakítottátok át a darabot filmmé, mennyire jelentett ez nehézséget?*

Egyszerűnek tűnik a dolog, de el lehet csúszni benne. Megvan a veszélye annak, hogy egy sokszor játszott darabnál elveszíted a tisztánlátást, kívülállást. Tehát, hátrébb kellett lépniünk néhány lépéssel, majd behelyeztük az egészet egy, még a színházi darabnál is intimebb térbe. Megnéztük, a hangütés, a megszólalások szintje hol van, itt például mindig lejjebb kellett csavarni a hangerőt. A filmben a gesztusok, az arcjáték szintjén is mindent vissza kellett fogni.

• *Nyilván, számos egyéb ilyen példát tudsz hozni a megfilmesítés kapcsán. Milyen alapvetések szerint haladtatok még?*

A film nagyon konkrét, ritkán van az az eset, hogy az ember mozgóképen elfogadja az afféle stilizációt, ami a színházban teljesen egyértelmű. Példá-

ul a filmünk színházi verziója használ stilizált képeket, jeleneteket: ezeket mind ki kellett venni a filmből. Viszont helyette ki kellett találni azokat a stílus-elemeket, melyek a film nyelvezetében működhetnek. Ez a szereplőválasztás szempontjából is fontos volt: a színházban felnőttek alakították a gyerekeket, a filmben a mi gyerekeink játszották el ezeket a szerepeket. A másik lényegi szempont volt a nézőpont kérdése. A színházban ez egy furcsa előadás, körbeüli a közönség, és nagyon sok jelenetet úgy néz végig a néző, hogy egyik vagy másik szereplő háttal van neki. Minden egyes ember teljesen más nézőpontból látja az egészet. A filmnél ezt nem lehet megcsinálni, mert bekeretezzük a képet, és a közönség csak azt látja, amit mi mutatunk neki. Hogy mikor melyik szereplő kerül képbe, azt mi választjuk ki: a hangsúlyokat mi helyezzük el.

• *A fentiek alapján hogyan született meg a forgatókönyv?*

Én írtam meg a filmhez, úgy, hogy a darabban levő dialógusokhoz egyáltalán nem nyúltam. A fentiek alapján a színházi nyelvet fordítottam át a filmre, ez pontosan olyan, mintha például magyarról fordítanék csehre. Fontos volt tehát, hova tesszük a nézőpontokat, el kell dönteni, a néző és a kamera kivel van, nem lehet mindig objektív, hiszen akkor csupán fényképezett színház vagy szappanopera lesz az egészből. A kamera mindig valakinek a belső, privát univerzumában van benne, és onnan érzékeljük a jelenetet. Ez nem azt jelenti, hogy közvetlenül „belemászunk” a szereplőbe, hanem, hogy valakinek a közelében vagyunk a kamerával, akin keresztül érzékeljük azt a bizonyos részt. Ezek a hangsúlyok, „univerzumok” folyamatosan körbejárnak a filmben, így a passzív szereplők kihangsúlyozódnak, több szerep jut nekik, hiszen több lehetőségünk van a megfigyelésre. Például én is viszonylag kis mértékben vagyok aktív az előadásban, hiszen gyakran kimegyek a jelenetekből, ahova a közönség nem jön utánam; a filmben ezek a részek láthatóvá válnak, mivel kintről is láthatom, hallhatom a többi szereplőt, és a kamera jóvoltából látszódhatom is eme cselekvés közben. A kamera nem csak egyszerűen leközvetít, hanem viszonyokat teremt ember és tér, vagy ember és ember között.

• *A film elején azért visszatért még a színházban a gyerekeket játszó Szilágyi*

Ágota és Gelányi Imre (igaz, itt saját életkorukban alakítottak egy párt, akik kicsit többet ittak a kelleténél...). Ez ugye eltérő elem a színházi előadástól.

Igen, de Ágota és Imre hozzátartoznak az egészhez, nem akartam kihagyni a filmből sem őket. Nagy szerepet viszont nem lehetett nekik írni, mert az megbontotta volna az egész struktúráját. Én amúgy nagyon szeretem azokat a filmeket, melyek nem bombasztikusan, vagy valami hosszas felvezetéssel kezdődnek el, hanem mondhatni csak belépünk egy folyamatba. Tehát ebben az esetben is már benne vagyunk egy folyamatban és Ernelláék megérkezése is természetesebben jön ki, olyan mint ha az első pár térne vissza; elkerülünk egy írói beléptetést, a történetvezetés így sokkal körmönfontabb lesz.

• *A film állami támogatás nélkül készült.*

Nem igényelte a dolog, ez egy egyszerű film, kevés szereplővel. Lendületből akartuk megcsinálni, ha viszont belekezdünk a legalább egy-másfél éves Filmalapos procedúrába, nem biztos, hogy megmaradt volna ez a lelkesedés. Ekkor még éreztük a színházi előadásokból származó atmoszférát, és nincs az a támogatás, mely ezt a hitet, lendületet helyettesíteni tudta volna. Karlovy

Vary-ban a fesztivál hibája következtében például a képileg és hangban is sokkal gyengébb munkakópia lett levetítve, a közönséget azonban ez jól láthatóan egyáltalán nem érdekelte. A technológia tehát abszolút nem számít, ha ott a filmben a spirituális töltet és az egyéni univerzum. Ezt lehet elveszíteni az anyagiak összehajkurászására szánt hónapok alatt. Amúgy szerencsére itt volt nekünk erre Herner Dániel, aki pár privát támogatótól megszerezte azt a kevés pénzt, ami kellett. Szóval ez ilyen szempontból egy igazi független film.

• *A forgatási helyszín pedig a saját otthonotok volt...*

Amikor a darabot írtam, már akkor is végig a saját lakásunk járt a fejemben. A filmben sem jelentett fennakadást a tér megszokása, mert a legelejétől fogva azt képzeltem magam elé, mi hol van „topográfiailag” a lakásunkban. Nem voltak biztonsági örök és tulajdonosok sem, akik azt felügyelték volna, hogy mikor mit törünk össze, vagy éppen mit teszünk tönkre: ez szabadságot adott, mondhatni gátlástalanul tudtuk megcsinálni azt, amit akartunk. Azért akkora felfordulás sohasem lett a nap végére, és az inkább Orsolyát terhelte, hiszen neki kellett aztán visszaállítani az otthoni

rendet. Tehát, ha valakinek ez nehéz volt, az ő volt. A gyermekeim is aktív részesei lettek a filmnek: Lujzának nagy élmény volt az egész, Zsigának viszont mindig be kellett valamit ígérni, hogy folytassa, de a film felvételei után két nappal már megkérdezte: mikor lesz a következő forgatás?

• *Mennyire tartod példamutatónak az Ernelláék Farkaséknál-t a magyar független film számára?*

Nekem nem célom, hogy másoknak utat mutassak: mindenki csináljon úgy filmet, ahogy tud. Valakinek ez a módszer egyáltalán nem fekszik, macerásnak tűnik, lehet, nálunk sokkal bonyolultabban, vagy éppen egyszerűbben dolgozik. Ezerféleképpen lehet mind filmet, mind színházat csinálni: nincsenek kizárólagos utak. Mások vagyunk, nekem pedig ez így most jó volt. Amit át lehet menteni a következőkre, átmentjük. Folytatjuk a lakásszínházat is: Debrecenben a Páholyban játszunk ösztől – itt Vég Veronika a producer, ebből lesznek majd előadásaink Budapesten a B32 Galériában és Szegeden a Reök-palotában is. Emellett különböző fázisokban van három filmes projektünk is: illetve közben is biztos megtalálnak még újabb történetek, ahogy az lenni szokott. •

Hajdu Szabolcs:
Ernelláék
Farkaséknál

